

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΙΘ΄. Εἰς τοὺς Ἁγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας

Ἡ μνήμη τῶν ὁποίων τιμᾶται στίς 9 Μαρτίου

Ἀπόδοσις εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν ὑπὸ Βασιλείου Μουστάκη (†),
ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1980).

Τὸ θαυμάσιο τοῦτο κείμενο δὲ ξέρουμε ποῖο χρόνο γράφηκε. Ἐκφωνήθηκε ὁμως στὴ μνήμη τῶν 40 Μαρτύρων, ποὺ τὸ 320 θανατώθηκαν κατὰ τὸ διωγμὸ τοῦ Λικινίου. Τοὺς ἱεροὺς αὐτοὺς ἀθλητὲς, ἐπειδὴ γενναίως ὁμολόγησαν πίστιν στὸν Χριστό, τοὺς σύναξαν καὶ τοὺς ἔστησαν στὴν παγωμένη λίμνη στὸ κέντρο τῆς Σεβάστειας. Ὁ Μέγας Βασίλειος, χάρις στίς ἀριστες ἰατρικὲς του γνώσεις, περιγράφει μὲ τρόπο ἐκπληκτικὸ τὶς διεργασίες ποὺ συντελοῦνται στὸν ἀνθρώπινο ὄργανισμὸ ἀπὸ τὸ ψύχος καὶ τὸ πάγωμα καὶ πῶς ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Πέραν ὁμως τούτου ἔχουμε στὰ μάτια μας ἕνα πολὺ ἀρρενωπὸ κείμενο, ἔξοχα δομημένο, ποὺ δίνει ἀνάγλυφη τὴ θεολογία τοῦ μαρτυρίου, τὴ σημασία ποὺ αὐτὸ ἔχει γιὰ τὸν ἴδιο τὸ μάρτυρα, γιὰ τοὺς λοιποὺς πιστοὺς καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία γενικά.

Μαρτύρων μνήμης τίς ἂν γένοιτο κόρος τῷ φιλομάρτυρι; διότι ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ὁμοδούλων τιμὴ ἀπόδειξις ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν Δεσπότην εὐνοίας. Δῆλον γάρ, ὅτι ὁ τοὺς γενναίους ἄνδρας ἀποδεχόμενος ἐν τοῖς ὁμοίοις καιροῖς οὐκ ἀπολειφθήσεται τῆς μιμήσεως. Μακάρισον γνησίως τὸν μαρτυρήσαντα, ἵνα γένη μάρτυς τῆ προαιρέσει, καὶ ἐκβῆς χωρὶς διωγμοῦ, χωρὶς πυρὸς, χωρὶς μαστίγων, τῶν αὐτῶν ἐκείνοις μισθῶν ἠζιωμένος. Ἡμῖν δὲ οὐχ ἕνα πρόκειται θαυμάζειν, οὐδὲ δύο μόνους, οὐδὲ μέχρι δεκάδος ὁ ἀριθμὸς πρόεισι τῶν μακαριζομένων· ἀλλὰ τεσσαράκοντα ἄνδρες, ὡς μίαν ψυχὴν ἐν διηρημένοις σώμασιν ἔχοντες, ἐν μιᾷ συμπνοίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως, μίαν καὶ τὴν πρὸς τὰ δεινὰ καρτερίαν, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐνστασιν ἐπεδείξαντο. Πάντες παραπλήσιοι ἀλλήλοις, ἴσοι τὴν γνώμην, ἴσοι τὴν ἀθλησιν. Διὸ καὶ ὁμοτίμων τῶν στεφάνων τῆς δόξης κατηξιώθησαν. Τίς ἂν οὖν ἐφίκοιτο λόγος

Ποῖος κορεσμὸς θὰ ἤμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν μαρτύρων, δι' αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τοὺς μάρτυρας; Διότι ἢ τιμὴ πρὸς τοὺς ἀνδρείους ἀπὸ μέρους τῶν συνδούλων των, ἀποδεικνύει τὴν εὐνοίαν πρὸς τὸν κοινὸν Κύριον. Εἶναι ἄλλωστε ὀλοφάνερον ὅτι αὐτὸς ὁ ὁποῖος παραδέχεται τοὺς γενναίους ἄνδρας, δὲν θὰ ὑστερήσῃ κατὰ τὴν μίμησιν, ὅταν εὐρεθῇ εἰς παρομοίας περιστάσεις. Νὰ μακαρίσῃς ἀληθινὰ αὐτὸν ποὺ ἐμαρτύρησε, διὰ νὰ γίνῃς μάρτυς κατὰ τὴν διάθεσιν, καὶ θὰ καταλήξῃς νὰ ἀξιωθῆς τοὺς ἰδίους μισθοὺς μὲ ἐκείνους, χωρὶς νὰ διωχθῆς, χωρὶς νὰ καῆς εἰς τὴν φωτιάν, χωρὶς νὰ μαστιγωθῆς. Ἡμεῖς δὲ δὲν πρόκειται νὰ θαυμάσωμεν ἕνα, οὔτε μόνον δύο, οὔτε ὁ ἀριθμὸς τῶν μακαριζομένων φθάνει μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δέκα. Ἀλλὰ σαράντα ἄνδρες, ποὺ ὡσὰν νὰ εἶχαν μίαν ψυχὴν εἰς ξεχωριστὰ σώματα, μὲ μίαν σύμπνοιαν καὶ ὁμόνοιαν τῆς πίστεως, μίαν ἐπέδειξαν καὶ τὴν καρτερίαν εἰς τὰ βάσανα καὶ τὴν ἀντίστασιν, χάριν τῆς ἀληθείας. Ὅλοι ὑπῆρξαν ἕνας καὶ ἕνας· ἴσοι εἰς τὴν διάθεσιν καὶ ἴσοι εἰς τὸν ἀγῶνα. Διὰ τοῦτο καὶ μὲ τὴν ἰδίαν τιμὴν κατηξιώθησαν νὰ λάβουν τὰ στεφάνια τῆς

τῆς τούτων ἀξίας; Οὐδὲ τεσσαράκοντα γλῶσσαι ἐξήρκεσαν ἂν τοσοῦτων ἀνδρῶν ἀρετὴν ἀνυμῆσαι. Καίτοι, εἰ καὶ εἷς ἦν ὁ θαυμαζόμενος, τὴν γε τῶν ἡμετέρων λόγων δύναμιν ἐξήρκει καταπαλαῖσαι, μὴ ὅτι πλῆθος τοσοῦτον, φάλαγξ στρατιωτικὴ, σύστημα δυσκαταγώνιστον, ὁμοίως ἔν τε πολέμοις ἀήτητον καὶ ἐν ἐπαίνοις ἀπρόσιτον.

Δεῦρο δὴ οὖν, εἰς μέσον αὐτοῦς ἀγαγόντες διὰ τῆς ὑπομνήσεως, κοινὴν τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν τοῖς παροῦσι καταστησόμεθα προδείξαντες πᾶσιν, ὥσπερ ἐν γραφῇ, τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀριστείας. Ἐπεὶ καὶ πολέμων ἀνδραγαθήματα καὶ λογογράφοι πολλάκις, καὶ ζωγράφοι διασημαίνουσιν, οἱ μὲν τῷ λόγῳ διακοσμοῦντες, οἱ δὲ τοῖς πίναξιν ἐγχαράττοντες, καὶ πολλοὺς ἐπήγειραν πρὸς ἀνδρίαν ἐκάτεροι. Ἄ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱστορίας διὰ τῆς ἀκοῆς παρίστησι, ταῦτα γραφικὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσιν. Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ἀναμνήσωμεν τῆς ἀρετῆς τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρόντας, καὶ οἰονεὶ ὑπ' ὄψιν αὐτῶν ἀγαγόντες τὰς πράξεις, κινήσωμεν πρὸς τὴν μίμησιν τοὺς γενναιοτέρους καὶ οἰκειότερους αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν. Τοῦτο γάρ ἐστι μαρτύρων ἐγκώμιον, ἢ πρὸς ἀρετὴν παράκλησις τῶν συνειλεγμένων. Οὐδὲ γὰρ καταδέχονται νόμοις ἐγκωμίων δουλεύειν οἱ περὶ τῶν ἁγίων λόγοι. Διότι οἱ εὐφημοῦντες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου ἀφορμῶν τὰς ἀρχὰς τῶν εὐφημιῶν λαμβάνουσιν· οἷς δὲ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, πῶς δύναται τι τῶν ἐν αὐτῷ ἀφορμὴν παρέχειν εἰς περιφάνειαν; Οὐκ ἦν μία πατρὶς τοῖς ἁγίοις· ἄλλος γὰρ ἀλλαχόθεν ὤρμητο. Τί οὖν; ἀπόλιδας αὐτοὺς εἶπωμεν, ἢ τῆς οἰκουμένης πολίτας, Ὡσπερ γὰρ ἐν ταῖς τῶν ἐράνων συνεισφοραῖς τὰ παρ' ἐκάστου καταβληθέντα κοινὰ τῶν εἰσενεγκάντων γίνονται· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μακαρίων

δόξης. Ποιὸς λόγος θὰ ἤμποροῦσε νὰ περιγράψῃ τὴν ἀξίαν των; Δὲν θὰ ἐπαρκοῦσαν οὔτε σαράντα γλῶσσαι νὰ ἐξυμνήσουν τὴν ἀρετὴν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Καὶ ὁμοίως, καὶ ἂν ἀκόμη ἦταν ἕνας ὁ τιμώμενος, θὰ ἐξαρκοῦσε νὰ νικήσῃ τὴν δύναμιν τῶν λόγων μου, πολὺ δὲ περισσότερον τώρα ποὺ εἶναι τόσοσόν μεγάλο πλῆθος, στρατιωτικὴ φάλαγγα, παράταξις δυσκολοκαταγώνιστος, ἐξ ἴσου ἀνίκητος εἰς τοὺς πολέμους καὶ ἄφθαστος εἰς τοὺς ἐπαίνους.

Ἐμπρὸς λοιπὸν τώρα, ἀφοῦ τοὺς φέρομεν ἐνώπιόν μας διὰ τῆς ἐνθυμήσεως, ἃς καταστήσωμεν κοινὴν τὴν ὠφέλειαν εἰς αὐτοὺς ποὺ εἶναι παρόντες, ἀφοῦ δεῖξωμεν πρῶτα εἰς ὄλους ὡσὰν εἰς ζωγραφίαν, τὰ κατορθώματα τῶν ἀνδρῶν. Ἄλλωστε καὶ τὰ πολεμικὰ ἀνδραγαθήματα, πολλὰς φορὰς καὶ οἱ λογογράφοι καὶ οἱ ζωγράφοι ἐξιστοροῦν. οἱ μὲν μὲ τὸ νὰ τὰ ἐγκωμιάζουν μὲ τὸν λόγον, οἱ δὲ μὲ τὸ νὰ τὰ ζωγραφίζουν εἰς τοὺς πίνακας, διεγείρουν πολλοὺς πρὸς τὴν ἀνδραγαθίαν, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ. Διότι αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἱστοριογραφία παρουσιάζει διὰ τῆς ἀκοῆς, αὐτὰ τὰ ἴδια ἡ ζωγραφικὴ σιωπηλῶς τὰ παριστάνει διὰ τῆς μιμήσεως. Ἔτσι τώρα καὶ ἡμεῖς θὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς παρόντας τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν. καὶ ἀφοῦ κατὰ κάποιον τρόπον φέρωμεν κάτω ἀπὸ τὰ μάτια σας τὰς πράξεις των, θὰ παρακινήσωμεν πρὸς μίμησιν, αὐτοὺς ποὺ εἶναι γενναιοτέρους καὶ οἰκειότεροι κατὰ τὴν διάθεσιν πρὸς αὐτούς. Διότι «ἐγκωμισμὸς μαρτύρων» σημαίνει προτροπὴ πρὸς ἀρετὴν, αὐτῶν ποὺ εἶναι συγκεντρωμένοι. Οἱ λόγοι διὰ τοὺς ἁγίους δὲν καταδέχονται νὰ ὑποτάσσονται εἰς τοὺς κανόνας τῶν ἐγκωμίων. Διότι οἱ ἐγκωμιστὰὶ παίρνουν τὰς ἀρχὰς τῶν εὐφημιῶν, ἀπὸ τὰς ἀφορμῶν τοῦ κόσμου. Δι' αὐτοὺς ὁμοίως, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σταυρώσει τὸν κόσμον, πῶς ἤμπορεῖ, κάτι ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτόν, νὰ δώσῃ ἀφορμὴν δι' ὑπερηφάνειαν; Οἱ ἅγιοι δὲν εἶχαν μίαν πατρίδα. Διότι ὁ καθένας κατήγετο ἀπὸ διαφορετικὴν πατρίδα. Τί λοιπὸν; θὰ τοὺς εἶπωμεν ἀπάτριδας, ἢ οἰκουμενικοὺς πολίτας; Διότι ὅπως εἰς τὰς συνεισφορὰς ἀπὸ τοὺς ἐράνους, αὐτὰ ποὺ ἔχουν προσφερθῆ ἀπὸ τὸν καθένα, γίνονται κοινὰ

τούτων ἡ ἐκάστου πατρὶς κοινὴ πάντων ἐστὶ· καὶ πάντες εἰσὶ πανταχόθεν ἀντιδιδόντες ἀλλήλοις τὰς ἐνεγκούσας. Μᾶλλον δὲ τί δεῖ τὰς χαμαὶ κειμένας περιζητεῖν, ἐξὸν τὴν νῦν αὐτῶν πόλιν, ἣτις ἐστὶν, ἐννοεῖν Πόλις τοίνυν μαρτύρων ἢ πόλις ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· ἢ τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεὸς, ἢ ἄνω Ἰερουσαλήμ ἢ ἐλευθέρα, ἢ μήτηρ Παύλου, καὶ τῶν ἐκείνω παραπλησίων. Γένος δὲ τὸ μὲν ἀνθρώπινον ἄλλο ἄλλου· τὸ δὲ πνευματικὸν ἐν ἀπάντων. Κοινὸς γὰρ αὐτῶν πατὴρ ὁ Θεὸς, καὶ ἀδελφοὶ πάντες, οὐκ ἀπὸ ἐνὸς καὶ μιᾶς γεννηθέντες, ἀλλ' ἐκ τῆς υἰοθεσίας τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν διὰ τῆς ἀγάπης ὁμόνοιαν ἀλλήλοις συναρμοσθέντες. Χορὸς ἔτοιμος, προσθήκη μεγάλη τῶν ἀπ' αἰῶνος δοξαζόντων τὸν Κύριον, οὐ καθ' ἓνα συναθροισθέντες, ἀλλ' ἀθρόως μετατεθέντες. Τίς δὲ ὁ τρόπος τῆς μεταθέσεως; Οὗτοι, μεγέθει σώματος, καὶ ἡλικίας ἀκμῆ, καὶ δυνάμει τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀπάντων διενεγκόντες, εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς τελεῖν ἐτάχθησαν καταλόγους· καὶ δι' ἐμπειρίαν πολεμικὴν, καὶ ἀνδρείαν ψυχῆς, ἥδη τὰς πρώτας εἶχον παρὰ βασιλέων τιμὰς, ὀνομαστοὶ παρὰ πᾶσιν ὄντες δι' ἀρετὴν.

Ἐπειδὴ δὲ περιηγγέλη τὸ ἄθεον ἐκεῖνο καὶ ἀσεβὲς κήρυγμα, μὴ ὁμολογεῖν τὸν Χριστόν, ἢ κινδύνους ἐκδέχεσθαι· ἠπειλεῖτο δὲ πᾶν εἶδος κολάσεως, καὶ πολὺς ὁ θυμὸς καὶ θηριώδης παρὰ τῶν κριτῶν τῆς ἀδικίας κατὰ τῶν εὐσεβούντων κεκίνητο· ἐπιβουλαὶ δὲ καὶ δόλοι κατ' αὐτῶν συνερράπτοντο, καὶ ποικίλα εἶδη βασάνων ἐπετηδεύετο, καὶ οἱ αἰκίζόμενοι ἀπαραίτητοι, τὸ πῦρ ἔτοιμον, τὸ ξίφος ἠκόνητο, ὁ σταυρὸς ἐπεπήγει· ὁ βόθρος, ὁ τροχὸς, αἱ μάστιγες· οἱ μὲν ἔφευγον, οἱ δὲ ὑπέκυπτον, οἱ δὲ ἐσαλεύοντο· τινὲς δὲ πρὸ τῆς πείρας μόνη τὴν ἀπειλὴν κατεπλάγησαν· ἕτεροι δὲ,

εἰς αὐτοὺς ποὺ τὰ προσέφεραν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν μακαρίων τούτων ἀνδρῶν, τοῦ καθενὸς ἡ πατρίδα εἶναι κοινὴ δι' ὅλους. καὶ ὅλοι προερχόμενοι ἀπὸ παντοῦ, ἀνταποδίδουν ὁ ἓνας εἰς τὸν ἄλλον τὴν πατρίδα ποὺ τοὺς προσέφεραν. Ἄλλωστε διατὶ πρέπει νὰ ἀναζητοῦμεν τὰς εὐρισκομένας εἰς τὴν ὕλην πατρίδας, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζωμεν ποία εἶναι ἡ τωρινὴ πατρίδα τους; Πόλις λοιπὸν μαρτύρων εἶναι ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς εἶναι ὁ τεχνίτης καὶ ὁ δημιουργός. Εἶναι ἡ ἄνω Ἰερουσαλήμ, ἢ ἐλευθέρα, ἢ μητέρα τοῦ Παύλου καὶ ὄλων ἐκείνων ποὺ εἶναι ὅμοιοι μὲ αὐτόν. Τὸ ἔθνος, αὐτὸ μὲν ποὺ εἶναι ἀνθρώπινον, εἶναι διάφορον διὰ τὸν καθένα, τὸ πνευματικὸν ὅμως ἔθνος εἶναι ἓνα δι' ὅλους. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι κοινὸς πατέρας αὐτῶν, καὶ ὅλοι εἶναι ἀδελφοί, ἂν καὶ δὲν ἔχουν γεννηθῆ ἀπὸ ἓνα πατέρα καὶ μίαν μάνναν, ἀλλ' ἔχουν συναρμοσθῆ ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον εἰς τὴν ὁμόνοιαν διὰ τῆς ἀγάπης μὲ τὴν υἰοθεσίαν τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἐτοιμος χορὸς! Μεγάλῃ συνδρομῇ αὐτῶν ποὺ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας δοξαζοῦν τὸν Κύριον! Δὲν ἔχουν μαζευθῆ ἓνας-ἓνας, ἀλλὰ ὅλοι μαζί ἔχουν μετατεθῆ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ποιὸς ὅμως εἶναι ὁ τρόπος αὐτῆς τῆς μεταθέσεως; Αὐτοὶ ἐπειδὴ ὑπερεῖχαν καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἀπὸ ὅλους τοὺς συνομήλικας των, ἐτάχθησαν νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς στρατιωτικὰς τάξεις. Λόγω δὲ τῆς πολεμικῆς πείρας καὶ τῆς ψυχικῆς γενναιότητος, εἶχαν λάβει κίβλας τὰς πρώτας τιμὰς ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἦσαν ζακουστοὶ εἰς ὅλους διὰ τὴν ἀνδρείαν των.

Ὅταν δὲ ἐξηγγέλθη ἐκεῖνο τὸ ἄθεον καὶ ἀσεβὲς διάταγμα, νὰ μὴ ὁμολογοῦν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ἢ διαφορετικὰ νὰ τιμωροῦνται, ἠπειλεῖτο δὲ κάθε εἶδος τιμωρίας καὶ εἶχε ξεσηκωθῆ πολὺς καὶ ἄγριος ὁ θυμὸς ἀπὸ μέρους τῶν ἀδίκων δικαστῶν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, ἐμηχανορραφοῦντο δὲ ἐπιβουλαὶ καὶ δολοπλοκίαι ἐναντίον των, καὶ ἐπενοοῦντο ποικίλα εἶδη βασανισμοῦ, -καὶ οἱ βασανισταὶ ἦσαν ἀπολύτως ἀναγκαῖοι-, ἢ φωτιὰ ἦταν ἐτοιμασμένη, τὸ ξίφος

έγγυς γενόμενοι τῶν δεινῶν, ίλιγγίασαν· ἄλλοι δὲ, τοῖς ἀγῶσιν ἐμβάντες, εἶτα διαρκέσαι πρὸς τὸ πέρας τῶν πόνων ἀδυνατήσαντες, περὶ τὰ μέσα που τῆς ἀθλήσεως ἀπειπόντες, ὡσπερ οἱ ἐν πελάγει χειμαζόμενοι, καὶ ἃ εἶχον ἤδη ἀγώγιμα τῆς ὑπομονῆς ἐναυάγησαν· τότε δὴ οὗτοι, οἱ ἀήττητοι καὶ γενναῖοι τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται, παρελθόντες εἰς μέσους, ἐπιδεικνύοντες τοῦ ἄρχοντος τὰ βασιλέως γράμματα καὶ τὴν ὑπακοὴν ἀπαιτοῦντος, ἐλευθέρα τῆ φωνῆ, εὐθαρσῶς καὶ ἀνδρείως, οὐδὲν ὑποπτήξαντες τῶν ὀρωμένων, οὐδὲ καταπλαγέντες τὰ ἀπειλούμενα, Χριστιανοὺς ἑαυτοὺς ἀνεκήρυξαν. Ὡ μακάριαι γλῶσσαι, ὅσαι τὴν ἱερὰν ἐκείνην ἀφήκαν φωνὴν, ἣν ἀήρ μὲν δεξάμενος ἠγιάσθη, ἄγγελοι δὲ ἀκούσαντες ἐπεκρότησαν· διάβολος δὲ μετὰ δαιμόνων ἐτραυματίσθη· Κύριος δὲ ἐν οὐρανοῖς ἀπεγράψατο.

Εἶπον τοίνυν ἕκαστος εἰς τὸ μέσον παριῶν· Χριστιανός εἰμι. Καὶ ὡσπερ ἐν τοῖς σταδίοις οἱ ἐπ’ ἄθλησιν παροδεύοντες ὁμοῦ τε λέγουσιν ἑαυτῶν τὰ ὀνόματα, καὶ ἐπὶ τὸν τόπον τῆς ἀγωνίας μεθίστανται· οὕτω δὴ καὶ οὗτοι τότε, ρίψαντες τὰς ἀπὸ γενέσεως αὐτοῖς ἐπιφημισθείσας προσηγορίας, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ Σωτῆρος ἕκαστος ἑαυτὸν ἀνηγόρευον. Καὶ τοῦτο ἐποίουν ἅπαντες, τῷ προλαβόντι ἑαυτὸν συνάπτων ὁ ἐφεξῆς. Ὡστε ἐγένετο πάντων προσηγορία μία· οὐκέτι γὰρ ὁ δεῖνα, ἢ ὁ δεῖνα, ἀλλὰ Χριστιανοὶ πάντες ἀνεκηρύττοντο. Τί οὖν ὁ κρατῶν τότε; Δεινὸς γὰρ ἦν καὶ ποικίλος, τὰ μὲν θωπειὰς ὑπελθεῖν, τὰ δὲ ἀπειλαῖς παρατρέψαι. Πρῶτον μὲν αὐτοὺς κατεγοήτευε ταῖς θωπειὰς, τὸν τόνον τῆς εὐσεβείας παραλύειν πειρώμενος. Μὴ προδῶτε ὑμῶν τὴν νεότητα· μηδὲ θάνατον ἄωρον τῆς ἡδείας ταύτης ζωῆς διαμείψατε. Ἄτοπον γὰρ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις

ἀκονισμένον, ὁ σταυρὸς εἶχε στηθῆ, ὁ λάκκος, ὁ τροχός, τὰ μαστίγια ἔτοιμα· καὶ ἄλλοι μὲν ἔφευγαν εἰς τὴν ἐρημίαν, ἄλλοι δὲ ὑπέκυπταν καὶ ἐπροσκυνοῦσαν τὰ εἶδωλα, ἄλλοι δὲ ἐκλονίζοντο, μερικοὶ δὲ κατετρόμαζαν καὶ μὲ μόνην τὴν δοκιμασίαν τῆς ἀπειλῆς, ἄλλοι δὲ ἀφοῦ ἤρχοντο κοντὰ εἰς τὰ δεινὰ ἐτρελλαίνοντο, ἄλλοι δὲ μόλις ἔμβαιναν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἔπειτα ἀδυνατοῦσαν νὰ ὑπομείνουν ὡς τὸ τέλος τὰ βασανιστήρια, διότι ἐλύγιζαν εἰς τὸ μέσον περιπίου τῆς ἀθλήσεως, ὅπως αὐτοὶ ποὺ κλυδωνίζονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ καταποντίζουσιν ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπορεύματα τοῦ μόχθου των. Τότε λοιπὸν οἱ ἀνίκητοι καὶ γενναῖοι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, παρουσιασθέντες εἰς τὸ μέσον, ἐνῶ ὁ ἄρχων τοὺς ἐπεδείκνυε τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως καὶ ἀπαιτοῦσε τὴν ὑπακοήν, μὲ θαρρετὴν τὴν φωνήν, μὲ θάρρος καὶ γενναιότητα, χωρὶς νὰ φοβηθοῦν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐβλεπαν, χωρὶς νὰ τρομάξουν ἀπὸ τὰς ἀπειλάς, ὠμολόγησαν ὅτι εἶναι Χριστιανοί. Ὡ μακάριοι γλῶσσαι, ποὺ ἀφήκατε ἐκείνην τὴν ἱερὰν ὁμολογίαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀέρας μὲν ποὺ τὴν ἐδέχθη ἠγιάσθη, οἱ Ἄγγελοι δὲ ποὺ τὴν ἤκουσαν τὴν ἐπεκρότησαν, ὁ διάβολος μαζί μὲ τὰ δαιμόνια ἐπληγώθη, ὁ δὲ Κύριος τὴν κατέγραψεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς!

Ὁ καθένας λοιπὸν παρουσιασθεὶς εἰς τὸ μέσον εἶπεν «εἶμαι Χριστιανός». Καὶ ὅπως εἰς τὰ στάδια αὐτοὶ ποὺ προσέρχονται εἰς τὴν ἄθλησιν, λέγουν συγχρόνως καὶ τὰ ὀνόματά τους, καὶ μεταβαίνουν εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀγωνίσματος, ἔτσι λοιπὸν καὶ αὐτοὶ τότε, ἀφοῦ περιεφρόνησαν τὰ ὀνόματα μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς εἶχαν ὀνομάσει ἀπὸ τὴν γέννησίν των, ὁ καθένας ὠνόμαζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα τοῦ Σωτῆρος. καὶ ὅλοι ἔκαμναν τὸ ἴδιον μὲ τὸ νὰ συνδέη ὁ ἐπόμενος τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ τὸν προηγούμενον. Ὡστε ὅλοι εἶχαν ἓνα ὄνομα, διότι δὲν ἦταν πιά ὁ δεῖνα ἢ ὁ τάδε, ἀλλ’ ὅλοι ὠνομάζοντο Χριστιανοί. Τί λοιπὸν ἔπραττεν ὁ τότε κυρίαρχος; Διότι ἦταν φοβερὸς καὶ πολυμήχανος εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζεται τὰς κολακείας, καὶ νὰ μεταπειθῆ μὲ τὰς ἀπειλάς. Κατ’ ἀρχὴν τοὺς ἐδελέαζε μὲ τὰς κολακείας, προσπαθώντας νὰ παραλύσῃ τὸν τόνον τῆς

ἀριστεύειν συνειθισμένους τὸν τῶν
κακούργων θάνατον ἀποθνήσκειν. Πρὸς
τούτοις χρήματα ὑπισχνεῖτο. Τὰ δὲ ἐδίδου,
τιμὰς ἐκ βασιλέως, καὶ ἀξιωματῶν
διανομὰς, καὶ μυρίαὶς αὐτοὺς ἐπινοίαις
κατεστρατήγει. Ὡς δὲ οὐκ ἐνεδίδοσαν
πρὸς τὴν πείραν ταύτην, ἐπὶ τὸ ἕτερον
εἶδος τῆς μηχανῆς μετήει. Πληγὰς αὐτοῖς,
καὶ θανάτους, καὶ κολάσεων ἀνηκέστων
πεῖραν ἐπανετείνατο. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα,
τὰ δὲ τῶν μαρτύρων ὅποια; Τί, φησὶ,
δελεάζεις ἡμᾶς, ὦ θεομάχε, ἀποστῆναι
ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ δουλεύειν δαίμοσιν
ὄλεθρίοις, προτεινόμενος ἡμῖν τὰ σὰ
ἀγαθὰ; Τί τοσοῦτον δίδως, ὅσον
ἀφελέσθαι σπουδάζεις; Μισῶ δωρεὰν
ζημίας πρόξενον· οὐ δέχομαι τιμὴν ἀτιμίας
μητέρα. Χρήματα δίδως τὰ ἀπομένοντα,
δόξαν τὴν ἀπανθοῦσαν. Γνώριμον ποιεῖς
βασιλεῖ, ἀλλὰ τοῦ ὄντος βασιλέως
ἀλλοτριοῖς. Τί μικρολόγως ὀλίγα τῶν ἐκ
τοῦ κόσμου προτείνεις; Ὅλος ἡμῖν ὁ
κόσμος καταπεφρόνηται. Οὐκ ἔστιν ἡμῖν
τῆς ἐπιθυμουμένης ἐλπίδος ἀντάξια τὰ
ὀρώμενα. Ὅραξ τὸν οὐρανὸν τοῦτον, ὡς
καλὸς ἰδεῖν, ὡς δὲ μέγας; καὶ τὴν γῆν,
ἡλικῆ; καὶ τὰ ἐν αὐτῇ θαύματα; Οὐδὲν
τούτων ἐξισοῦται τῇ μακαριότητι τῶν
δικαίων. Ταῦτα μὲν γὰρ παρέρχεται· τὰ δὲ
ἡμέτερα μένει. Μιᾶς ἐπιθυμῶ δωρεᾶς, τοῦ
στεφάνου τῆς δικαιοσύνης· περὶ μίαν
δόξαν ἐπτόχημαι, τὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν. Φιλότιμός εἰμι πρὸς τὴν ἄνω
τιμὴν· κόλασιν δέδοικα τὴν ἐν τῇ γεέννῃ.
Πῦρ ἐκεῖνό μοι φοβερὸν· τὸ δὲ παρ' ὑμῶν
ἀπειλούμενον ὁμόδουλον ἔστιν. Οἶδεν
αἰδεῖσθαι τοὺς εἰδώλων καταφρονοῦντας.
Βέλη νηπίων λογίζομαι τὰς πληγὰς ὑμῶν.
Σῶμα γὰρ τύπτεις· ὅπερ, ἐὰν μὲν ἐπὶ
πλεῖον ἀντίσχη, λαμπρότερον
στεφανοῦται, ἐὰν δὲ θᾶπτον ἀπαγορεύση,
οἴχεται ἀπαλλαγὴν δικαστῶν οὕτω βιαίων,
οἷ, σωματῶν ὑπηρεσίαν παραλαβόντες, ἔτι
καὶ τῶν ψυχῶν κατάρχειν φιλονεικεῖτε· οἷ
γε, εἰ μὴ καὶ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν

πίστεως. Μὴ χαραμίζετε τὰ νειάτα σας καὶ
ἀνταλλάσσετε τὴν γλυκεῖαν αὐτὴν ζωὴν μὲ τὸν
ἄγωνον θάνατον. Διότι εἶναι πρᾶγμα ἀνάρμοστον,
αὐτοὶ ποὺ ἔχουν συνηθίσει νὰ ἀριστεύουν εἰς τοὺς
πολέμους, νὰ πεθαίνουν τὸν θάνατον τῶν
κακούργων. Κοντὰ εἰς αὐτὰ ὑπέσχετο καὶ
χρήματα. Ἄλλα δὲ προσέφερε, δηλαδὴ τὰς
βασιλικὰς τιμὰς καὶ τὰς ἀπονομὰς τῶν
ἀξιωματῶν καὶ μὲ μυρίας ἐπινοήσεις τοὺς
ἐδελεάζεν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἐκάμπττοντο μὲ τὴν
δοκιμασίαν αὐτὴν, ἐχρησιμοποιοῦν τὸ ἄλλο εἶδος
τῶν τεχνασμάτων. Τοὺς ἀπειλοῦσε μὲ πληγὰς καὶ
θανάτους, καὶ μὲ δοκιμασίαν ἀθεραπεύτων κακῶν.
Καὶ αὐτὰ μὲν ἔπραττεν αὐτός. Ποῖα ὁμοῦ ἦσαν τὰ
ἔργα τῶν μαρτύρων; Διατί, λέγουν, μᾶς δελεάζεις,
ὦ θεομάχε, νὰ ἀποστατήσωμεν ἀπὸ τὸν ζῶντα
Θεόν, καὶ νὰ δουλεύωμεν εἰς τοὺς
καταστρεπτικούς δαίμονας, μὲ τὸ νὰ μᾶς
προτείνης τὰ ἀγαθὰ σου; Τί προσφέρεις τόσα
πολλά, ὅσα φροντίζεις νὰ ἀφαιρέσης; Μισῶ τὴν
δωρεὰν ποὺ προξενεῖ ζημίαν. Δὲν δέχομαι τὴν
τιμὴν ποὺ εἶναι μητέρα τῆς ἀτιμίας. Προσφέρεις
χρήματα ποὺ παραμένουν ἐδῶ, καὶ δόξαν ποὺ
μαραίνεται. Μὲ κάμνεις γνωστὸν εἰς τὸν βασιλεῖα,
ἀλλὰ μὲ ἀποξενώνεις ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν Βασιλεῖα.
Διατί μὲ τσιγκουνιὰν προτείνεις ὀλίγα ἀπὸ τὰ
ἀγαθὰ τοῦ κόσμου; Ἡμεῖς ὀλόκληρον τὸν κόσμον
περιεφρόνησαμεν. Αὐτὰ ποὺ βλέπομεν δὲν εἶναι
ἀντάξια τῆς ποθητῆς ἐλπίδος μας. Βλέπεις τὸν
οὐρανὸν αὐτόν, πόσον καλὸς εἶναι εἰς τὸ νὰ τὸν
βλέπης, καὶ πόσον μέγας; Καὶ τὴν γῆν πόσον
μεγάλῃ εἶναι; Καὶ τὰ ἀξιοθαύμαστα ἐπάνω εἰς
αὐτὴν; Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἐξισώνεται μὲ
τὴν μακαριότητα τῶν δικαίων. Διότι ὅλα αὐτὰ
παρέρχονται. Τὰ ἰδικὰ μας ὁμοῦ παραμένουν
αἰώνια. Μίαν χάριν ποθῶ, τὸ στεφάνι τῆς
δικαιοσύνης. Μίαν δόξαν λαχταρῶ, αὐτὴν τῆς
οὐρανοῦ βασιλείας. Εἶμαι φιλόδοξος διὰ τὴν
οὐρανοῦ τιμὴν. Μίαν δὲ τιμωρίαν φοβοῦμαι,
αὐτὴν τῆς κολάσεως. Ἐκεῖνο τὸ πῦρ εἶναι δι' ἐμὲ
φοβερὸν, αὐτὸ δὲ ποὺ ἀπειλεῖται ἀπὸ σᾶς εἶναι
ὁμόδουλον. Γνωρίζει νὰ σέβεται αὐτοὺς ποὺ
περιφρονοῦν τὰ εἰδῶλα. Τὰ κτυπήματά σας τὰ
λογαριάζω σὰν παιδικὰ βέλη. Διότι κτυπᾶς τὸ
σῶμα, ποὺ ἐὰν ἀνθέξη περισσότερο,

προτιμηθείητε, ὡς τὰ ἔσχατα ὑβρισμένοι παρ' ἡμῶν, χαλεπαίνετε, καὶ τὰς φοβερὰς ταύτας κολάσεις ἐπανατείνεσθε, ἔγκλημα ἡμῖν ἐπάγοντες τὴν εὐσέβειαν. Ἀλλὰ γὰρ οὐ δειλοῖς, οὐδὲ φιλοζῶοις, οὐδ' εὐκαταπλήκτοις ἐντεύξεσθε, ὑπὲρ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης. Οἶδε ἡμεῖς καὶ τροχίζεσθαι, καὶ στρεβλοῦσθαι, καὶ καταπίμπρασθαι, καὶ πᾶν εἶδος βασανιστηρίων ἔτοιμοι καταδέχεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ τούτων ἤκουσεν ὁ ἀλαζῶν ἐκεῖνος καὶ βάρβαρος, οὐκ ἐνεγκῶν τῶν ἀνδρῶν τὴν παρῆρσιαν, ὑπερζέσας τῷ θυμῷ, ἐσκόπει τίνα ἂν ἐξεύροι μηχανὴν, ὥστε μακρὸν τε αὐτοῖς καὶ πικρὸν ὁμοῦ κατασκευάσαι τὸν θάνατον. Εὗρε δὲ οὖν ἐπίνοιαν, καὶ σκοπεῖτε ὡς χαλεπὴν. Περισκεψάμενος γὰρ τὴν φύσιν τῆς χώρας, ὅτι κρυμῶδης, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτι χειμέριος, νύκτα ἐπιτηρήσας ἐν ἧ μάλιστα τὸ δεινὸν ἐπιτείνεται, ἄλλως δὲ καὶ τότε βορέου αὐτὴν ἐπιπνέοντος, ἐκέλευσε πάντας γυμνωθέντας ὑπὸ τὸ αἶθριον ἐν μέσῃ τῇ πόλει πηγνυμένους ἀποθανεῖν. Πάντως δὲ ἴστε, οἱ πεπειραμένοι χειμῶνος, ὡς ἀφόρητόν ἐστι τῆς βασάνου τὸ εἶδος. Οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἄλλοις ἐνδείξασθαι ἢ τοῖς προαποκείμενα ἔχουσιν ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς τῶν λεγομένων τὰ ὑποδείγματα. Σῶμα γὰρ κρύει παραπεσὸν πρῶτον μὲν ὅλον ἐστὶ πελιδνὸν, πηγνυμένου τοῦ αἵματος· ἔπειτα κλονεῖται καὶ ἀναβράσσεται, ὀδόντων ἀρασσομένων, σπωμένων δὲ τῶν ἰνῶν, καὶ παντὸς τοῦ ὄγκου ἀπροαιρέτως συνελκομένου. Ὀδύνη δὲ τις δριμεῖα, καὶ πόνος ἄρρητος αὐτῶν καθικνούμενος τῶν μυελῶν, δυσφορωτάτην ποιεῖται τοῖς πηγνυμένοις τὴν αἴσθησιν. Ἐπειτα ἀκρωτηριάζεται, ὡσπερ ἀπὸ πυρὸς, καιομένων τῶν ἄκρων. Ἀποδιωκόμενον γὰρ τὸ θερμὸν ἀπὸ τῶν περάτων τοῦ σώματος, καὶ συμφεῦγον ἐπὶ τὸ βάθος, τὰ μὲν, ὅθεν ἀπέστη, νεκρὰ καταλείπει, τὰ

στεφανώνεται λαμπρότερα. Ἐὰν δὲ γρηγορώτερα ὑποκύψη, φεύγει ἀπαλλαγμένον ἀπὸ δικαστῶς τόσον σκληροῦς, οἱ ὅποιοι ἐνῶ ἔχετε ἀναλάβει τὴν ὑπηρεσίαν τῶν σωμάτων, φιλοδοξεῖτε νὰ κυριαρχήσετε καὶ ἐπάνω εἰς τὰς ψυχάς. Σεῖς οἱ ὅποιοι βεβαίως, ἐὰν δὲν τιμηθῆτε περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν μας, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι ὑβρίζεσθε ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔπακρον, δυσανασχετεῖτε, καὶ ἀπειλεῖτε τὰς φοβερὰς αὐτὰς τιμωρίας, μὲ τὸ νὰ κατηγορῆτε τὴν πίστιν μας ὡς ἔγκλημα. Ἀλλ' ὅμως δὲν θὰ εὑρετε δειλοῦς, οὔτε φιλοτομαριστᾶς, οὔτε εὐκολοτρομάκτους, λόγῳ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν. Νά, ἡμεῖς εἴμεθα ἔτοιμοι καὶ νὰ τροχισθοῦμεν καὶ νὰ στρεβλωθοῦμεν καὶ νὰ κατακαοῦμεν καὶ νὰ καταδεχθοῦμεν κάθε εἶδος ἀπὸ τὰ βασανιστήρια.

Ὅταν δὲ ἐκεῖνος ὁ ἀλαζῶν καὶ βάρβαρος ἤκουσεν αὐτά, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸ θάρρος τῶν ἀνδρῶν καὶ βράζων ἀπὸ τὸν θυμὸν του, ἐσκέπτετο, τί τρόπον θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐξεύρῃ, ὥστε νὰ κάμῃ δι' αὐτοὺς καὶ διαρκῆ καὶ πικρὸν τὸν θάνατον. Εὗρηκε λοιπὸν τὸν τρόπον. Καὶ κυττάξετε πόσον εἶναι φοβερὸς· Ἀφοῦ δηλαδὴ παρετήρησε προσεκτικὰ τὸ κλῆμα τῆς χώρας, ὅτι ἦταν ψυχρόν, καὶ ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους ἦταν χειμῶνας, καὶ παρεφύλαξε νὰ εἶναι νύκτα κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ψῦχος ἐπιτείνεται πολὺ, ἄλλωστε δὲ τότε κατ' αὐτὴν ἐφουσοῦσε καὶ βοριάς, τοὺς διέταξεν ὅλους, ἀφοῦ ξεγυμνωθοῦν εἰς τὸ ὑπαιθρον, νὰ πεθάνουν εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἀπὸ τὴν παγωνίαν. Ἐξάπαντος δὲ γνωρίζετε, ὅσοι ἔχετε πείραν ἀπὸ τὸν χειμῶνα, πόσον ἀνυπόφορον εἶναι τὸ βασανιστικὸν αὐτὸ εἶδος. Διότι εἰς τοὺς ἄλλους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δειχθῆ, παρὰ εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τὰ παραδείγματα αὐτῶν ποὺ λέγομεν ἐκ τῶν προτέρων ἀποκείμενα μέσα τῶν ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν πείραν. Διότι, τὸ σῶμα ποὺ θὰ ἐκτεθῆ εἰς τὸ ψῦχος, κατ' ἀρχὴν μὲν, ἐνῶ τὸ αἷμα πῆζει, γίνεται ὀλόκληρον μαυροκίτρινον, ἔπειτα δὲ χοροπηδᾷ καὶ ἀνατινάσσεται πρὸς τὰ ἐπάνω, ἐνῶ τὰ δόντια κτυποῦν, αἱ ἴνες συσπῶνται καὶ ὅλον τὸ σῶμα χωρὶς νὰ θέλῃ συσπᾶται. Κάποιος δὲ τσουχετῆρὸς πόνος, καὶ πόνος ἀνείπωτος, ποὺ φθάνει ὡς τὸν μυελὸ τῶν ὀστέων, κάμνει

δὲ, ἐφ' ἃ συνωθεῖται, ὀδύνας δίδωσι, κατὰ μικρὸν τοῦ θανάτου διὰ τῆς πήξεως προσιόντος. Τότε τοῖνυν αἴθριοι διανυκτερεύειν κατεδικάσθησαν, ὅτε λίμνη μὲν, περὶ ἣν ἡ πόλις κατῴκισται, ἐν ἣ ταῦτα διήθλουν οἱ ἅγιοι, οἷόν τι πεδίον ἱπήλατον ἦν, μεταποιήσαντος αὐτὴν τοῦ κρυστάλλου· καὶ ἠπειρωθεῖσα τῷ κρύει, ἀσφαλῶς ὑπὲρ νῶτον πεζεύειν παρείχεται τοῖς περιοίκους· ποταμοὶ δὲ ἀένναα ῥέοντες, τῷ κρυστάλλῳ δεθέντες, τῶν ῥεῖθρων ἔστησαν· ἢ τε ἀπαλὴ τοῦ ὕδατος φύσις πρὸς τὴν τῶν λίθων ἀντιτυπίαν μετεποιήθη· βορέου δὲ δριμεῖται πνοαὶ τὸ ἔμψυχον ἅπαν ἐπὶ τὸν θάνατον ἠπειγον.

Τότε τοῖνυν ἀκούσαντες τοῦ προστάγματος (καὶ σκόπει μοι ἐνταῦθα τῶν ἀνδρῶν τὸ ἀήτητον), μετὰ χαρᾶς ἀπορρίψαντες ἕκαστος καὶ τὸν τελευταῖον χιτῶνα, πρὸς τὸν διὰ τοῦ κρύους ἐχώρουν θάνατον, ὥσπερ ἐν σκύλων διαρπαγῇ ἀλλήλοις ἐγκελευόμενοι. Μὴ γὰρ ἱμάτιον, φησὶν, ἀποδύομεθα, ἀλλὰ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποτιθέμεθα, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε, τῷ ἱματίῳ τούτῳ τὴν ἁμαρτίαν συναποβάλλοντες. Ἐπειδὴ διὰ τὸν ὄφιν ἐνεδυσάμεθα, διὰ τὸν Χριστὸν ἐκδυσώμεθα. Μὴ ἀντισχώμεθα ἱματίων διὰ τὸν παράδεισον ὃν ἀπωλέσαμεν. Τί ἀνταποδῶμεν τῷ Κυρίῳ; Ἐξεδύθη ἡμῶν καὶ ὁ Κύριος. Τί μέγα δούλω τὰ τοῦ Δεσπότη παθεῖν; Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ ἐκδύσαντες. Στρατιωτῶν γὰρ ἐκεῖνο τὸ τόλμημα, ἐκεῖνοι ἐξέδυσαν καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια. Ἀνάγραπτον οὖν ἡμῶν κατηγορίαν δι' ἑαυτῶν ἀπαλείψωμεν. Δριμύς ὁ χειμῶν, ἀλλὰ γλυκὺς ὁ παράδεισος· ἀλγεινὴ ἢ πῆξις, ἀλλ' ἠδεῖα ἢ ἀνάπαυσις. Μικρὸν ἀναμείνωμεν, καὶ ὁ κόλπος ἡμᾶς θάλψει τοῦ πατριάρχου. Μιᾶς νυκτὸς ὄλον αἰῶνα ἀνταλλαξώμεθα. Καυθήτω ὁ ποῦς, ἵνα

δυσκολοβάστακτον τὸ αἴσθημα εἰς αὐτοὺς ποῦ παγώνουν. Ἐπειτα ἀκρωτηριάζεται, ἐνῶ τὰ ἄκρα καίονται, ὡσὰν ἀπὸ φωτιάς. Διότι μὲ τὸ νὰ ἀπομακρύνεται ἡ θερμότης ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος, καὶ νὰ φεύγη συγχρόνως εἰς τὸ βάθος, ἀφήνει νεκρὰ μὲν τὰ μέρη ἀπ' ὅπου ἀπεμακρύνθη, παραδίδει δὲ εἰς δυνατοὺς πόνους αὐτὰ πρὸς τὰ ὁποῖα ὑποχωρεῖ, ἐνῶ ὁ θάνατος πλησιάζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον μὲ τὸ πάγωμα. Τότε λοιπὸν κατεδικάσθησαν νὰ διανυκτερεύουν ὑπαίθριοι, ὅταν ἡ μὲν λίμνη, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἡ πόλις εἶναι κτισμένη, καὶ μέσα εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ ἅγιοι ἠγωνίζοντο τὰ ἀγωνίσματα αὐτά, ἦταν ἱποδρόμιον εἰς τὸ ὁποῖον τὴν εἶχε μεταβάλλει ἡ παγωνιά, καὶ ποῦ ἀπὸ τὸ κρύον εἶχε μεταβληθῆ εἰς ξηρὰν, μὲ ἀσφάλειαν προσεφέρετο εἰς τοὺς περιοίκους νὰ περιπατοῦν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της. Τὰ δὲ ποτάμια ποῦ συνεχῶς ἔρρεαν, ἀφοῦ ἐπάγωσαν, ἐσταμάτησαν τὴν ροὴν των, καὶ ἡ ἀπαλὴ φύσις τοῦ νεροῦ μετεβλήθη εἰς τὴν σκληρότητα τῶν λίθων. Σφοδρὰ δὲ φυσήματα τοῦ βοριά ἔσπρωχναν κάθε τι τὸ ἔμψυχον εἰς τὸν θάνατον.

Τότε λοιπὸν ἀφοῦ ἤκουσαν τὴν προσταγὴν (καὶ νὰ παρατηρήσης ἐδῶ, παρακαλῶ, τὸ ἀνίκητον φρόνημα τῶν ἀνδρῶν), εὐχαρίστως ὁ καθένας ἔβγαλεν ἀπὸ ἐπάνω του καὶ τὸν τελευταῖον χιτῶνα, καὶ ἐβάδιζαν διὰ νὰ πεθάνουν τὸν θάνατον τοῦ ψύχους, προτρέποντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ὡσὰν εἰς διαρπαγὴν λαφύρων. Ἄς μὴ βγάλωμεν, ἔλεγαν, τὸ ἔνδυμα, ἀλλὰ νὰ ἀποβάλλωμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, αὐτὸν ποῦ φθίρεται σύμφωνα μὲ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. Σὲ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, διότι μαζί μὲ τὸ ἱμάτιον τοῦτο ἀποβάλλομεν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀφοῦ ἐξ αἰτίας τοῦ φιδιοῦ τὸ ἐφορέσαμεν, ἅς τὸ βγάλωμεν διὰ τὸν Χριστόν. Ἄς μὴ κρατήσωμεν τὰ ἱμάτια, πρὸς χάριν τοῦ παραδείσου ποῦ ἐχάσαμεν. Τί θὰ ἀνταποδώσωμεν εἰς τὸν Κύριον; Καὶ ὁ Κύριός μας ἐξεγυμνώθη. Τί εἶναι πῶς μεγάλη τιμὴ διὰ τὸν δοῦλον, ἀπὸ τὸ νὰ πάθῃ αὐτὰ ποῦ ἔπαθεν ὁ Κύριος του; καὶ μάλιστα ἡμεῖς εἴμεθα ἐκεῖνοι, ποῦ ἐξεγυμνώσαμεν καὶ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον. Διότι τὸ ἐγχείρημα ἐκεῖνο ἦταν ἔργον τῶν στρατιωτῶν.

διηνεκῶς μετ' ἀγγέλων χορεύη·
ἀπορῥύητω ἡ χεὶρ, ἵνα ἔχη παρῥησίαν
πρὸς τὸν Δεσπότην ἐπαίρεσθαι. Πόσοι
τῶν στρατιωτῶν τῶν ἡμετέρων ἐπὶ
παρατάξεως ἔπεσον, βασιλεῖ φθαρτῶ τὴν
πίστιν φυλάττοντες; ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τῆς εἰς
τὸν ἀληθινὸν βασιλέα πίστεως τὴν ζωὴν
ταύτην οὐ προησόμεθα; Πόσοι τὸν τῶν
κακούργων ὑπέστησαν θάνατον, ἀλόντες
ἐπ' ἀδικήμασιν; ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ
δικαιοσύνης τὸν θάνατον οὐχ ὑποίσομεν;
Μὴ ἐκκλίνωμεν, ὡς συστρατιῶται, μὴ
δῶμεν νῶτα τῷ διαβόλῳ. Σάρκες εἰσὶ, μὴ
φεισώμεθα· ἐπειδὴ δεῖ πάντως ἀποθανεῖν,
ἀποθάνωμεν ἵνα ζήσωμεν. Γενέσθω ἡ
θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου, Κύριε· καὶ
προσδεχθεῖμεν, ὡς θυσία ζῶσα,
εὐάρεστός σοι, τῷ κρύει τούτῳ
ὀλοκαυτούμενοι, καλὴ ἡ προσφορά,
καινὸν τὸ ὀλοκαύτωμα, οὐ διὰ πυρός,
ἀλλὰ διὰ κρύους ὀλοκαυτούμενον.
Τούτους τοὺς παρακλητικούς ἐνδιδόντες
ἀλλήλοις, καὶ ἄλλος ἄλλῳ ἐγκελευόμενοι,
ὡς περ τινὰ προφυλακὴν ἐν πολέμῳ
πληροῦντες, τὴν νύκτα παρέπεμπον,
φέροντες τὰ παρόντα γενναίως, χαίροντες
τοῖς ἐλπίζομένοις, καταγελῶντες τοῦ
ἀντιπάλου. Μία δὲ ἦν πάντων εὐχή.
Τεσσαράκοντα εἰσήλθομεν εἰς τὸ στάδιον,
οἱ τεσσαράκοντα στεφανωθεῖμεν,
Δέσποτα. Μὴ λείψη τῷ ἀριθμῷ μηδὲ εἷς.
Τίμιός ἐστιν, ὃν ἐτίμησας τῇ νηστείᾳ τῶν
τεσσαράκοντα ἡμερῶν, δι' οὗ νομοθεσία
εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον. Τεσσαράκοντα
ἡμέραις ἐν νηστείᾳ Ἡλίας ἐκζητήσας τὸν
Κύριον, τῆς θεᾶς ἔτυχεν. Καὶ ἡ μὲν
ἐκείνων εὐχὴ τοιαύτη· εἷς δὲ τοῦ ἀριθμοῦ,
ὀκλάσας πρὸς τὰ δεινὰ, λειποτακτῆσας
ᾤχετο, πένθος ἀμύθητον τοῖς ἀγίοις
καταλιπών. Ἄλλ' οὐ γὰρ ἀφῆκεν αὐτῶν
ἀτελεῖς γενέσθαι τὰς δεήσεις ὁ Κύριος. Ὁ
γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν μαρτύρων
πεπιστευμένος, ἐγγύθεν ἀπὸ τινος
γυμνασίου διαθαλάπόμενος, ἀπεσκόπει τὸ
μέλλον, ἔτοιμος προσδέχεσθαι τῶν

Ἐκεῖνοι ἐξεγύμνωσαν τὸν Κύριον καὶ ἐμοίρασαν
τὰ ἱμάτιά του. θὰ ἐξαλείψωμεν λοιπὸν ἀπὸ μόνου
μας τὴν κατηγορίαν ποὺ ἔχει καταγραφῆ εἰς βάρους
μας. Ὁ χειμῶν εἶναι δριμύς, ἀλλὰ γλυκὺς ὁ
παράδεισος. Τὸ πάγωμα ὀδυνηρόν, ἀλλὰ γλυκεῖα
ἡ ἀνάπαυσις. Ἄς Ἀναμείνωμεν λιγάκι, καὶ ὁ
κόλπος τοῦ πατριάρχου θὰ μᾶς περιθάλη· θὰ
ἀνταλλάξωμεν μίαν νύκτα μὲ ὀλόκληρον τὴν
αἰωνιότητα. Ἄς κατακαοῦν τὰ πόδια, διὰ νὰ
χορεύουν διαρκῶς μαζί με τοὺς ἀγγέλους. Ἄς
ἀποκοποῦν τὰ χέρια, διὰ νὰ ἔχουν παρρησίαν νὰ
ὑψώνωνται πρὸς τὸν Δεσπότην. Πόσοι ἀπὸ τοὺς
στρατιώτας μας δὲν ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην, μὲ τὸ
νὰ τηροῦν τὴν πίστιν εἰς τὸν φθαρτὸν βασιλέα;
Ἡμεῖς δὲ διὰ τὴν πίστιν εἰς τὸν ἀληθινὸν Βασιλέα,
δὲν θὰ χαρίσωμεν τὴν ζωὴν αὐτῆν; Πόσοι ἀπὸ
τοὺς κακούργους ἐθανατώθησαν, ἀφοῦ
συνελήφθησαν δι' ἀδικήματα; Ἡμεῖς δὲ δὲν θὰ
ὑποφέρωμεν τὸν θάνατον χάριν τῆς δικαιοσύνης;
Ἄς μὴ ξεστρατήσωμεν, ὡς στρατιῶται, ἄς μὴ
δώσωμεν τὰ νῶτα μας εἰς τὸν διάβολον. Σάρκες
εἶναι, ἄς μὴ λυπηθοῦμεν. Ἐπειδὴ πρέπει
ἐξάπαντος νὰ πεθάνωμεν, ἄς πεθάνωμεν διὰ νὰ
ζήσωμεν. «Ἄς γίνῃ, Κύριε, ἡ θυσία μᾶς ἐνώπιόν
σου». Καὶ μακάρι νὰ γίνωμεν δεκτοὶ «ὡς ζωντανὴ
θυσία» ἢ, εὐάρεστος εἰς σέ, μὲ τὸ νὰ γίνωμεν
ὀλοκαυτώματα διὰ μέσου του ψύχους τούτου,
καλὴ προσφορά, καινούργια θυσία, ποὺ
προσφέρεται ὄχι ἐπάνω εἰς τὴν φωτιὰν ἀλλὰ μὲ τὸ
ψῦχος. Αὐτὰ τὰ παρακλητικὰ λόγια μεταδίδοντες
ὁ ἓνας εἰς τὸν ἄλλον καὶ προτρέποντες ὁ ἓνας τὸν
ἄλλον, ὡσὰν νὰ ἐκτελοῦν κάποια προφυλακὴν
εἰς τὸν πόλεμον, περιεφρονοῦσαν τὴν νύκτα.
Ἦμέμεναν τὰ παρόντα μὲ γενναιότητα, ἔχαιραν διὰ
τὰ ἐλπίζόμενα ἀγαθὰ καὶ περιεφρονοῦσαν τοὺς
ἐχθρούς. Ὅλων δὲ μία ἦταν ἡ εὐχή. Σαράντα
ἐμβήκαμεν εἰς τὸ στάδιον, μακάρι, Δέσποτα,
σαράντα νὰ στεφανωθοῦμεν. Ἄς μὴ λείψη οὔτε
ἓνας ἀπὸ τὸν ἀριθμόν. Εἶναι τίμιος αὐτός, τὸν
ὁποῖον ἐτίμησες μὲ τὴν νηστείαν τῶν σαράντα
ἡμερῶν, διὰ τοῦ Ὁποίου ἡ νομοθεσία εἰσηλθεν εἰς
τὸν κόσμον. Μὲ νηστείαν ἐπὶ σαράντα ἡμέρας ὁ
Ἡλίας ἀφοῦ παρεκάλεσε τὸν Κύριον, ἐπέτυχε νὰ
τὸν ἴδῃ. Καὶ τέτοια μὲν ἦταν ἡ εὐχὴ ἐκείνων.
Ἐνας δὲ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν ἀφοῦ ἐλύγισεν εἰς τὰ

στρατιωτῶν τοὺς προσφεύγοντας. Καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ τοῦτο, ἐγγύθεν εἶναι λουτρὸν, ἐπενοήθη, ὅξειαν τὴν βοήθειαν τοῖς μεταβαλλομένοις ἐπαγγελλόμενον. Ὅπερ μέντοι τοῖς ἐναντίοις κακούργως ἐπενοήθη, τοιοῦτον ἐξευρεῖν τῆς ἀθλήσεως τόπον, ἐν ᾧ τὸ ἔτοιμον τῆς παραμυθίας ἐκλύειν ἔμελλε τῶν ἀγωνιζομένων τὴν ἔνστασιν· τοῦτο λαμπροτέραν ἐδεικνυε τὴν ὑπομονὴν τῶν μαρτύρων. Οὐ γὰρ ὁ ἀπορῶν τῶν ἀναγκαίων καρτερικὸς, ἀλλ' ὁ ἐν ἀφθονίᾳ τῆς ἀπολαύσεως ἐγκατερῶν τοῖς δεινοῖς.

Ὡς δὲ οἱ μὲν ἠγωνίζοντο, ὁ δὲ ἐπετήρει τὸ ἐκβησόμενον, εἶδε θέαμα ξένον, δυνάμεις τινὰς ἐξ οὐρανῶν κατιούσας, καὶ οἶον παρὰ βασιλέως δωρεὰς μεγάλας διανεμούσας τοῖς στρατιώταις· αἱ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσι διήρουν τὰ δῶρα, ἓνα δὲ μόνον ἀφήκαν ἀγέραστον, ἀνάξιον κρίνασαι τῶν οὐρανίων τιμῶν· ὃς εὐθύς, πρὸς τοὺς πόνους ἀπαγορεύσας, πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀπητομόλησεν. Ἐλεεινὸν θέαμα τοῖς δικαίοις ὁ στρατιώτης φυγὰς, ὁ ἀριστεύς αἰχμάλωτος, τὸ Χριστοῦ πρόβατον θηριάλωτον· καὶ τό γε ἐλεεινότερον, ὅτι καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς διήμαρτε, καὶ οὐδὲ ταύτης ἀπήλαυσεν, εὐθύς αὐτῷ τῆς σαρκὸς ἐν τῇ προσβολῇ τῆς θέρμης διαλυθεῖσης. Καὶ ὁ μὲν φιλόζωος ἔπεσεν ἀνομήσας διακενῆς· ὁ δὲ δήμιος, ὡς εἶδεν αὐτὸν ἐκκλίναντα, καὶ πρὸς τὸ βαλανεῖον ἀποδραμόντα, ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ λειποτακτῆσαντος χώραν ἀντικατέστησε, καὶ ρίψας τὰ περιβόλαια, τοῖς γυμνοῖς ἑαυτὸν ἐγκατέμιξε, κράζων τὴν αὐτὴν βοήν τοῖς ἀγίοις· Χριστιανός εἰμι. Καὶ τῷ ἀθρώπῳ τῆς μεταβολῆς ἐκπλήξας τοὺς συμπαρόντας, τὸν τε ἀριθμὸν ἀνεπλήρωσε, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ καταμαλακισθέντι λύπην τῇ παρ' ἑαυτοῦ προσθήκη παρεμυθήσατο, μιμησάμενος τοὺς ἐπὶ παρατάξεως, οἱ, τοῦ κατὰ τὴν πρώτην ἀσπίδα πεσόντος, εὐθύς

δεινά, ἔφυγεν ὡς λιποτάκτης, καὶ ἄφησεν ἀπαρηγόρητον πένθος εἰς τοὺς ἀγίους. ὁ Κύριος ὁμως δὲν ἐπέτρεψε νὰ γίνουν ἀτελεσφόρητοι αἱ παρακλήσεις των. Διότι ἐκεῖνος ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴν φρούρησιν τῶν μαρτύρων, θερμαινόμενος πλησίον εἰς κάποιον φυλάκιον, παρετήρει αὐτὸ ποὺ ἔμελλε νὰ γίνῃ, ἔτοιμος διὰ νὰ δεχθῆ αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς στρατιώτας ποὺ θὰ κατέφευγαν. Πράγματι καὶ τοῦτο πάλιν ἐπενοήθη, νὰ εἶναι δηλαδὴ κοντὰ ἐκεῖ λουτρὸν, διὰ νὰ ὑπόσχεται ταχεῖαν τὴν βοήθειαν εἰς αὐτοὺς ποὺ θὰ μετανοοῦσαν. Αὐτὸ ὁμως κατὰ τρόπον κακοῦργον ἐπενοήθη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Νὰ ἐξεύρουν δηλαδὴ τέτοιον τόπον κοντὰ εἰς τὸ μαρτύριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἢ ἔτοιμος περιποίησις ἔμελλε νὰ ἐξουδετερώνη τὴν ἀντίστασιν τῶν ἀγωνιζομένων. Αὐτὸ ἀνεδεικνυε λαμπροτέραν τὴν ὑπομονὴν τῶν μαρτύρων. Διότι ὑπομονητικὸς δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ ἔχει ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὑπομένει τὰ δεινά!

Καθ' ὃν χρόνον δὲ οἱ μὲν ἠγωνίζοντο, αὐτὸς δὲ παρετηροῦσε τὴν ἔκβασιν, εἶδε παράδοξον θέαμα· Δυνάμεις νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ τρόπον τινὰ νὰ διανέμουν εἰς τοὺς στρατιώτας μεγάλα δῶρα ἀπὸ τὸν Βασιλέα. Αὗται εἰς ὄλους μὲν τοὺς ἄλλους ἐμοίραζαν τὰ δῶρα, ἓνα δὲ μονάχα ἄφησαν ἀβράβετον, διότι τὸν ἔκριναν ἀνάξιον διὰ τὰς οὐρανίους τιμὰς. Αὐτὸς ἀμέσως ἀφοῦ ἐλύγισεν εἰς τὰ βασανιστήρια, ἐλιποτάκτης πρὸς τοὺς ἀντιπάλους. Ἦταν ἐλεεινὸν θέαμα διὰ τοὺς δικαίους. Ὁ στρατιώτης νὰ γίνῃ φυγὰς, ὁ ὑποψήφιος διὰ τὸ βραβεῖον νὰ γίνῃ αἰχμάλωτος, τὸ πρόβατον τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀρπαγῆ ἀπὸ τὰ θηρία. Καὶ τὸ πιὸ θλιβερόν βέβαια ἦταν ὅτι καὶ ἠστόχησεν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ δὲν ἀπήλαυσε τὴν παροῦσαν, διότι ἀμέσως ἡ σάρκα μὲ τὴν ἐπαφὴν τοῦ θερμοῦ διελύθη. Καὶ αὐτὸς μὲν ποὺ ἠγάπησε τὴν ζωὴν, ἔπεσεν, ἡμάρτησε χωρὶς κανένα κέρδος· ὁ δήμιος ὁμως, μόλις τὸν εἶδε νὰ ξεπέφτη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ νὰ τρέχῃ πρὸς τὸ λουτρὸν, ἔλαβεν ὁ ἴδιος τὴν θέσιν τοῦ λιποτάκτου, καὶ ἀφοῦ ἀπέβαλε τὰ ροῦχα του, ἀνεμίχθη μὲ τοὺς γυμνοὺς, κραυγάζοντας τὴν ἰδίαν φωνὴν μὲ τοὺς Ἁγίους «εἴμαι Χριστιανός».

ἀναπληροῦσι τὴν φάλαγγα, ὡς μὴ τὸν συνασπισμὸν αὐτοῖς διακοπῆναι τῷ λείποντι. Τοιοῦτον δὴ τι καὶ αὐτὸς ἐποίησεν. Εἶδε τὰ οὐράνια θαύματα, ἐπέγνω τὴν ἀλήθειαν, προσέφυγε τῷ Δεσπότη, συνηριθμήθη τοῖς μάρτυσι. Τὰ τῶν μαθητῶν ἀνενεώσατο. Ἀπῆλθεν Ἰούδας, καὶ ἀντεισήχθη Μαθθίας. Μιμητὴς ἐγένετο Παύλου, ὁ χθὲς διώκτης, σήμερον εὐαγγελιζόμενος. Ἄνωθεν ἔσχε καὶ αὐτὸς τὴν κλῆσιν, Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου. Ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐβαπτίσθη εἰς αὐτόν, οὐχ ὑπὸ ἄλλου, ἀλλ' ὑπὸ τῆς οἰκείας πίστεως· οὐκ ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι.

Καὶ οὕτως, ἡμέρας ἀρχομένης, ἔτι ἐμπνέοντες τῷ πυρὶ παρεδόθησαν, καὶ τὰ τοῦ πυρὸς λείψανα ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἀπερρίφη· ὥστε διὰ πάσης τῆς κτίσεως διεξελεθῆν τῶν μακαρίων τὴν ἄθλησιν. Ἐπὶ τῆς γῆς ἠγωνίσαντο, τῷ ἀέρι ἐνεκαρτέρησαν, τῷ πυρὶ παρεδόθησαν, τὸ ὕδωρ αὐτοὺς ὑπεδέξατο. Ἐκείνων ἐστὶν ἡ φωνή· Διήλομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν. Οὗτοι εἰσιν οἱ τὴν καθ' ἡμᾶς χώραν διαλαβόντες, οἰονεὶ πύργοι τινὲς συνεχεῖς, ἀσφάλειαν ἐκ τῆς τῶν ἐναντίων καταδρομῆς παρεχόμενοι, οὐχ ἐνὶ τόπῳ ἑαυτοὺς κατακλείσαντες, ἀλλὰ πολλοῖς ἤδη ἐπιξενωθέντες χωρίοις, καὶ πολλὰς πατρίδας κατακοσμήσαντες. Καὶ τὸ παράδοξον, οὐ καθ' ἓνα διαμερισθέντες τοῖς δεχομένοις ἐπιφοιτῶσιν· ἀλλ' ἀναμιχθέντες ἀλλήλοις, ἠνωμένως χορεύουσιν. Ὡ τοῦ θαύματος! Οὔτε ἐλλείπουσι τῷ ἀριθμῷ, οὔτε πλεονασμὸν ἐπιδέχονται. Ἐὰν εἰς ἑκατὸν αὐτοὺς διέλης, τὸν οἰκεῖον ἀριθμὸν οὐκ ἐκβαίνουσιν· ἐὰν εἰς ἓν συναγάγῃς, τεσσαράκοντα καὶ οὕτω μένουσι, κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς φύσιν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνο καὶ πρὸς τὸν ἐξάπτοντα μεταβαίνει, καὶ ὅλον ἐστὶ

Καὶ μὲ τὴν ἀπότομον μεταβολὴν ἐξέπληξε αὐτοὺς πού παρίσταντο, καὶ ἀνεπλήρωσε τὸν ἀριθμὸν καὶ μὲ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐπαρηγόρησε τὴν λύπην των δι' ἐκεῖνον πού ἀπὸ ἀδυναμίαν ἐκάμφθη. Ἔτσι ἐμιμήθη τοὺς στρατιώτας πού ἀγωνίζονται εἰς τὴν στρατιωτικὴν παράταξιν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀμέσως συμπληρώνουν τὴν θέσιν αὐτοῦ πού ἔπεσεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, ὥστε νὰ μὴ διαρραγῇ ὁ συνασπισμὸς τους μὲ αὐτὸν πού ἔλειψε. Τέτοιαν λοιπὸν πράξιν ἔκαμε καὶ αὐτός! Εἶδε τὰ οὐράνια θαύματα, ἐγνώρισε τὴν ἀλήθειαν, προσέφυγεν εἰς τὸν Δεσπότην καὶ συνηριθμήθη μὲ τοὺς μάρτυρας. Ἐπανέλαβε τὴν πράξιν τῶν μαθητῶν. Ἀπεχώρησεν ὁ Ἰούδας, καὶ εἰς τὴν θέσιν του ἦλθεν ὁ Μαθθίας. Ἔγινε μιμητὴς τοῦ Παύλου. Αὐτὸς πού χθὲς ἦταν διώκτης, σήμερον γίνεται κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὴν κλῆσιν καὶ «ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε διὰ μέσου ἀνθρώπου». Ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μᾶς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐβαπτίσθη εἰς αὐτόν, ὄχι ἀπὸ ἄλλον, ἀλλὰ μὲ τὴν πίστιν του. Ὅχι εἰς τὸ νερόν, ἀλλὰ εἰς τὸ αἷμα του.

Καὶ ἔτσι ὅταν ἐξημέρωσε, ἐνῶ ἐζοῦσαν ἀκόμη, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν φωτιάν, καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ τὴν φωτιάν, τὰ ἔρριψαν εἰς τὸ ποτάμι, ὥστε ἡ ἄθλησις τῶν μακαρίων ἐπέρασεν ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν κτίσιν. Ἠγωνίσθησαν εἰς τὴν γῆν, ὑπέμειναν εἰς τὸν ἀέρα, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν φωτιάν, καὶ τέλος, τοὺς ἐδέχθη τὸ νερόν. Ἰδικὸς των εἶναι ὁ λόγος· «ἐπεράσαμεν ἀπὸ τὴν φωτιάν καὶ τὸ νερόν, καὶ μᾶς ἔβγαλεν εἰς ἀνάπαυσιν». Αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού περιέβαλαν τὴν χώραν μας, ὡσὰν κάποιοι συνεχεῖς πύργοι, προσφέροντες ἀσφάλειαν ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ἐχθρῶν. Δὲν περιώρισαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς ἓνα τόπον, ἀλλ' ἔχουν γίνει κιόλας φίλοι εἰς πολλὰς περιοχὰς καὶ κοσμοῦν πολλὰς πατρίδας. Καὶ τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι δὲν ἐπισκέπτονται ὁ καθένας χωριστὰ αὐτοὺς πού τοὺς δέχονται, ἀλλ' ὅλοι μαζὶ ὡς χορός, ἠνωμένοι μεταξὺ των. Ὡ τί θαῦμα! Οὔτε εἶναι ἐλλειπεῖς εἰς τὸν ἀριθμὸν, οὔτε ἐπιδέχονται προσθήκην. Ἐὰν τοὺς διαιρέσῃς εἰς ἑκατόν, δὲν βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τους· ἐὰν εἰς ἓνα τοὺς μαζεύσῃς, καὶ

παρὰ τῷ ἔχοντι· καὶ οἱ τεσσαράκοντα καὶ πάντες εἰσὶν ὁμοῦ, καὶ πάντες εἰσὶ παρ' ἐκάστῳ. Ἡ ἀφθονος εὐεργεσία, ἡ μὴ δαπανωμένη χάρις· ἐτοίμη βοήθεια Χριστιανοῖς, ἐκκλησία μαρτύρων, στρατὸς τροπαιοφόρων, χορὸς δοξολογούντων. Πόσα ἂν ἔκαμες, ἵνα ἓνα πού εὔρης ὑπὲρ σοῦ δυσωποῦντα τὸν Κύριον; Τεσσαράκοντά εἰσι, σύμφωνον ἀναπέμποντες προσευχήν. Ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ἐστὶν ἓν μέσω αὐτῶν. Ὅπου δὲ τεσσαράκοντα, τίς ἀμφιβάλλει Θεοῦ παρουσίαν; Ὁ θλιβόμενος ἐπὶ τοὺς τεσσαράκοντα καταφεύγει, ὁ εὐφραϊνόμενος ἐπ' αὐτοὺς ἀποτρέχει· ὁ μὲν, ἵνα λύσιν εὔρη τῶν δυσχερῶν· ὁ δὲ, ἵνα φυλαχθῆ αὐτῷ τὰ χρηστότερα. Ἐνταῦθα γυνὴ εὐσεβῆς ὑπὲρ τέκνων εὐχομένη καταλαμβάνεται, ἀποδημοῦντι ἀνδρὶ τὴν ἐπάνοδον αἵτουμένη, ἀρῶστοῦντι τὴν σωτηρίαν. Μετὰ μαρτύρων γενέσθω τὰ αἰτήματα ὑμῶν. Οἱ νεανίσκοι τοὺς ἡλικιώτας μιμείσθωσαν· οἱ πατέρες, τοιοῦτων εἶναι παιδῶν πατέρες εὐχέσθωσαν· αἱ μητέρες, καλῆς μητρὸς διήγημα διδαχθήτωσαν. Μήτηρ ἑνὸς τῶν μακαρίων ἐκείνων, θεασαμένη τοὺς ἄλλους ἤδη τῷ κρύει τελειωθέντας, τὸν δὲ ἑαυτῆς υἱὸν ἔτι ἐμπνέοντα ὑπὸ τε ῥώμης καὶ τῆς πρὸς τὰ δεινὰ καρτερίας, καταλιμπανόντων αὐτὸν τῶν δημίων ὡς δυνάμενόν γε μεταβουλεύσασθαι, αὐτὴ ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἀραμένη, ἐπέθηκε τῇ ἀμάξῃ, ἐφ' ἧς οἱ λοιποὶ συγκείμενοι πρὸς τὴν πυρὰν ἦγοντο, μάρτυρος ὄντως μήτηρ. Οὐ γὰρ δάκρυον ἀφῆκεν ἀγεννές· οὐδ' ἐφθέγγετο ταπεινὸν τι καὶ ἀνάξιον τοῦ καιροῦ· ἀλλ', Ἀπιθι, φησὶν, ὦ παῖ, τὴν ἀγαθὴν πορείαν μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν, μετὰ τῶν συσκίων· μὴ ἀπολειφθῆς τῆς χορείας· μὴ δευτέρος τῶν ἄλλων ἐμφανισθῆς τῷ Δεσπότῃ. Ὅντως ἀγαθῆς ρίζης ἀγαθὸν βλάστημα. Ἐδειξεν ἡ γενναία μήτηρ, ὅτι δόγμασιν εὐσεβείας

ἔτσι σαράντα παραμένουν, ὅπως συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν φύσιν τοῦ πυρός. Διότι καὶ ἐκεῖνη προχωρεῖ πρὸς αὐτὸν πού τὸ ἀνάπτει, καὶ ὅλον μένει εἰς αὐτὸν πού τὸ ἔχει. Καὶ οἱ σαράντα μάρτυρες καὶ ὅλοι μαζί εἶναι, καὶ εὐρίσκονται ὅλοι εἰς τὸν καθένα. Αὐτοὶ εἶναι ἡ πλούσια εὐεργεσία, ἡ χάρις πού δὲν ἐξοδεύεται, εἶναι ἐτοίμη βοήθεια τῶν Χριστιανῶν, ἐκκλησία μαρτύρων, στρατὸς τροπαιοφόρων, χορὸς ἀπὸ δοξολογούντες. Τί δὲν θὰ ἔπραττες διὰ νὰ εὔρης ἓνα πού νὰ παρακαλῆ διὰ σὲ τὸν Κύριον; Σαράντα εἶναι, πού ἀναπέμπουν σύμφωνον προσευχήν. «Ὅπου εἶναι μαζεμένοι δύο ἢ τρεῖς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ Κύριος ἀνάμεσα εἰς αὐτούς». Ὅπου ὁμοῦ εἶναι σαράντα, ποῖος ἀμφιβάλλει διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ; Αὐτὸς πού θλίβεται καταφεύγει εἰς τοὺς σαράντα, αὐτὸς πού εὐφραίνεται πρὸς αὐτοὺς σπεύδει· ὁ ἓνας μὲν διὰ νὰ εὔρη λύσιν εἰς τὰς δυσκολίας, ὁ ἄλλος δὲ διὰ νὰ διαφυλάξῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀπὸ τὰ πιὸ καλά, τὰ ἀγαθὰ. Ἐδῶ ἡ εὐσεβῆς γυναικὴ συναντᾶται νὰ προσεύχεται διὰ τὰ τέκνα της, νὰ ζητῆ τὴν ἐπιστροφήν τοῦ ἀνδρός της ἀπὸ τὴν ξενιτειάν, τὴν ὑγείαν διὰ τὸν ἄρρωστον. Τὰ αἰτήματά σας ἂς γίνουν μαζί με τοὺς μάρτυρας· οἱ νεαροὶ ἂς μιμηθοῦν τοὺς συνομηλικὰς των, οἱ πατέρες ἂς εὐχηθοῦν νὰ εἶναι πατέρες τέτοιων παιδιῶν. Αἱ μητέρες ἂς διδαχθοῦν τὸ παράδειγμα τῆς καλῆς μητρὸς· ἡ μητέρα κάποιου ἀπὸ τοὺς μακαρίους ἐκείνους, ὅταν ἀντικρυσσε τοὺς ἄλλους νὰ ἔχουν κιόλας πεθάνει ἀπὸ τὸ ψῦχος, τὸ παιδί της δὲ ἀκόμη νὰ ἀναπνέῃ λόγῳ καὶ τῆς ρωμαλεότητος καὶ τῆς καρτερίας εἰς τὰ δεινὰ, καὶ ἐνῶ οἱ δήμιοι τὸ ἄφηναν μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀλλάξῃ γνώμην, αὐτὴ ἀφοῦ τὸ ἐσήκωσε μετὰ τὰ χέρια της, τὸ ἔβαλεν ἐπάνω εἰς τὸ ἀμάξι, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρισκόμενοι καὶ οἱ ὑπόλοιποι, ὠδηγοῦντο εἰς τὴν φωτιάν, γνησίᾳ πράγματι μητέρα μάρτυρος. Δὲν ἄφησε δάκρυα ἀπρεπῆ, δὲν ἐξεστόμισε κάτι τί τὸ ταπεινὸν καὶ ἀνάξιον πρὸς τὴν περίστασιν. Ἄλλ' εἶπε «βιάδιζε, παιδί μου, τὸν καλὸν δρόμον, μαζί με τοὺς συνομηλικούς σου, μαζί με τοὺς ὁμοσκήνους. Μὴ ἀπουσιάσῃς ἀπὸ τὴν χορείαν, μὴ ἐμφανισθῆς δευτέρος ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν Κύριον».

ἐξέθρεψεν αὐτὸν μᾶλλον ἢ γάλακτι. Καὶ ὁ μὲν οὕτω τραφεὶς οὕτω προεπέμφθη παρὰ μητρὸς εὐσεβοῦς· ὁ δὲ διάβολος ἀπῆλθε κατησχυμμένος. Ἄπασαν γὰρ ἐπ' αὐτοὺς κινήσας τὴν κτίσιν, πάντα εὔρεν ἠττώμενα τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀρετῆς, νύκτα δυσήνεμον, πατρίδα χειμέριον, τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, τῶν σωμαίων τὴν γύμνωσιν. Ὡ χορὸς ἅγιος! Ὡ σύνταγμα ἱερόν! Ὡ συνασπισμὸς ἀβράγης! Ὡ κοινοὶ φύλακες τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων! ἄγαθοὶ κοινωνοὶ φροντίδων, δεήσεως συνεργοὶ, πρεσβευταὶ δυνατώτατοι, ἀστέρες τῆς οἰκουμένης, ἄνθη τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὑμᾶς οὐχ ἡ γῆ κατέκρυσεν, ἀλλ' οὐρανὸς ὑπεδέξατο· ἠνοίγησαν ὑμῖν παραδείσου πύλαι. Ἄξιον θέαμα τῆ στρατιᾶ τῶν ἀγγέλων, ἄξιον πατριάρχαις, προφήταις, δικαίοις, ἄνδρες ἐν αὐτῷ τῷ ἄνθει τῆς νεότητος, τοῦ βίου καταφρονήσαντες, ὑπὲρ γονεῖς, ὑπὲρ τέκνα τὸν Κύριον ἀγαπήσαντες. Αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγοντες τὸ βίωσιμον, ὑπερεῖδον τῆς προσκαιροῦ ζωῆς, ἵνα δοξάσωσι τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ἑαυτῶν· θέατρον γενόμενοι τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις, τοὺς πεπτωκότας ἠγειραν, τοὺς ἀμφιβόλους ἐβεβαιώσαντο, τοῖς εὐσεβέσι τὴν ἐπιθυμίαν ἐδιπλασίασαν. Ἐν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἅπαντες ἀναστήσαντες τρόπαιον. ἐνὶ καὶ τῷ στεφάνῳ τῆς δικαιοσύνης κατεκοσμήθησαν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πράγματι ὑπῆρξε βλαστάρι καλόν, ἀπὸ καλὴν ρίζαν. Ἐδειξεν ἡ γενναία μητέρα ὅτι τὸν εἶχεν ἀναθρέψει μὲ τὰ δόγματα τῆς πίστεως μᾶλλον, παρὰ μὲ τὸ γάλα τῆς. καὶ αὐτὸς μὲν ἔτσι ἀφοῦ ἀνετράφη, ἔτσι κατευωδώθη ἀπὸ τὴν εὐσεβῆ μητέρα του, ὁ δὲ διάβολος ἔφυγεν ἐντροπιασμένος. Διότι ἀφοῦ ἐξεσήκωσεν ἐναντίον αὐτῶν ὀλόκληρον τὴν κτίσιν, ὅλα τὰ εὐρῆκε νὰ νικῶνται ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν δηλαδὴ τὴν ἀνεμοτάρακτον νύκτα, τὴν πατρίδα μὲ τὸν βαρὺν χειμῶνα, τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, τὴν γύμνιαν τῶν σωμαίων. Ὡ τί ἅγιος χορὸς! Ὡ τί σύνταγμα ἱερόν! Ὡ τί ἀδιάσπαστος συνασπισμὸς! Ὡ τί κοινοὶ φρουροὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους! ἄγαθοὶ συμμετοχοὶ εἰς τὰς φροντίδας, συνεργοὶ εἰς τὴν προσευχὴν, πρεσβευταὶ δυνατώτατοι, ἄστρα τῆς οἰκουμένης, ἄνθη τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν σᾶς ἐκάλυψε τὸ χῶμα, ἀλλὰ ὁ οὐρανὸς σᾶς ὑπεδέχθη. ἀνοίχθησαν εἰς σᾶς αἱ πύλαι τοῦ παραδείσου. Ἄξιον θέαμα εἰς τὴν Ἀγγελικὴν στρατιάν, ἀντάξιον τῶν πατριαρχῶν, τῶν προφητῶν, τῶν δικαίων. Ἄνδρες ἐπάνω εἰς τὸ ἄνθος τῆς νεότητος ποὺ κατεφρόνησαν τὴν ζωὴν, ποὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ ἀπὸ τὰ τέκνα τοὺς ἠγάπησαν τὸν Κύριον. Ἐνῶ διῆγον αὐτὸ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας, περιεφρόνησαν τὴν πρόσκαιρον ζωὴν διὰ νὰ δοξάσουν μὲ τὰ μέλη των τὸν Θεόν, «μὲ τὸ νὰ γίνουν θέαμα εἰς τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους», ἐσήκωσαν αὐτοὺς ποὺ εἶχαν πέσει, ἐστερέωσαν τοὺς ἀμφιβόλους, ἐδιπλασίασαν τὸν πόθον εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. Ὅλοι, ἀφοῦ ὑψωσαν ἓνα τρόπαιον ὑπὲρ τῆς πίστεως, μὲ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ στεφάνι τῆς δικαιοσύνης ἐστεφανώθησαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ποὺ εἶναι ὁ Κύριός μας, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.